

ЕВОЛЮЦІЯ ПОГЛЯДІВ ТА ПІДХОДІВ ЩОДО РОЛІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РОЗВИТКУ КРАЇНИ

У статті досліджено сутність інноваційної діяльності, еволюцію поглядів та її роль у розвитку країни. Володіючи необхідними науковими знаннями, великим творчим потенціалом людей, будь-яка країна має переваги в економічному розвитку перед іншими країнами. Ці переваги неможливо компенсувати ніякими іншими засобами: ні природними ресурсами, ні політикою грубої агресії.

Ключові слова: інновації; промисловість; нові знання; відкриття.

Постановка проблеми. Розвиток глобалізаційних процесів ставить перед країнами завдання забезпечити високий рівень своєї конкурентоспроможності, своєчасно реагувати на виклики цивілізації. Його розв'язання перш за все знаходиться в площині активного впровадження у виробництво новітніх техніки і технологій – тобто інновацій, які дають можливість підвищити продуктивність праці, зменшити сукупні витрати підприємства, виготовляти конкурентоспроможну продукцію. У зв'язку з цим особливого значення набуває проблема активізації інноваційної діяльності в промисловості, у тому числі з точки зору її ролі в розвитку країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Еволюція поглядів щодо ролі в розвитку країни інноваційної діяльності розглядалися в працях А. Гречана, Ю. Бажала, О. Волкова, М. Денисенка та ін. Проте недостатньо досліджено зміст інноваційної діяльності та її вплив на розвиток країни.

Виділення раніше невирішених частин загальної проблеми. В сучасній Україні питання інноваційної діяльності стоїть досить гостро, що викликає необхідність її активізації.

Метою статті є аналіз поглядів на зміст інноваційної діяльності та їх вплив на інноваційний розвиток країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Засновник теорії економічного зростання Адам Сміт у своїй фундаментальній праці «Дослідження про природу та причини багатства народів» ще у 1776 р. вказував на величезну роль технічних новацій у забезпеченні зростання економічної продуктивності, відзначаючи при цьому, що велика частина технічних новацій належить робітникам, які намагаються вдосконалити умови праці з метою отримання вищої заробітної плати [1]. Ще через 50 років відомий вчений Стюард Міль додав до цих висновків: «... працелюбність, ви-

нахідливість і гостинність до іноземних умінь (технологій) і капіталу» [2].

Загалом економічне зростання є закономірним процесом, оскільки людині властивий потяг до вигоди. Інше питання – яким чином цього можна досягти. Виникає і таке питання: «Чому Західна цивілізація розвивається значно успішніше, ніж інші?». Пояснень цього є досить багато. Наприклад, соціологи намагаються пояснити це через рівень культури, ментальність, релігійні уподобання. Не вдаючись до висвітлення інших точок зору, зазначимо, що основним фактором економічного зростання є інноваційна діяльність.

Голландський математик й історик науки Д. Стройк, характеризуючи вплив нових знань в епоху пізнього неоліту та розвиток господарських відносин, вказував, що комерційну діяльність стародавніх стимулювало відкриття техніки виплавляння міді і бронзи, виготовлення спочатку мідних, а потім і бронзових знарядь і зброї [3]. Власне і сьогодні науковці єдині в тому, що науково-технічний прогрес істотно впливає на розвиток економічних відносин того чи іншого суспільства.

Загалом вивчення та впровадження в практику положень інноваційних теорій при переході на інноваційну модель розвитку зумовлюється декількома причинами.

По-перше, необхідно виходити з того, що інноваційний шлях розвитку економіки є невід'ємною частиною загальносвітового науково-технічного прогресу. І в цьому розумінні було б неправомірним відривати економічні процеси, які проходять в Україні, від світової практики й стверджувати, що в нашій державі визначено свій, неповторний шлях розвитку науки й техніки, який начебто пов'язаний із застосуванням унікальних форм організації та управління інноваціями.

По-друге, перехід до змішаної економіки мусить супроводжуватися й відповідними змінами у сфері

управління. Аби уникнути помилок, слід визначити й застосувати на практиці теоретичні та практичні підходи до використання інновацій в умовах змішаної економіки.

У світовій практиці інноваційна діяльність розглядається як діяльність, що спрямована не лише на використання й комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок для розширення та відновлення номенклатури і поліпшення якості продукції, що випускається (товарів, послуг), але й на вдосконалення технологій виробництва з подальшим її впровадженням й ефективною реалізацією на внутрішньому чи зовнішньому ринках.

На сьогодні в економічній літературі триває дискусія щодо сутності інноваційної діяльності та інновацій. Зокрема, Т. Дудар, В. Мельниченко, С. Онишко, Т. Паєнтко, К. Швабій вважають, що під інноваційною діяльністю слід розуміти діяльність, спрямовану на використання й комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок з метою задоволення потреб суспільства в нових, конкурентоздатних товарах і услугах [4, 5]. П. Микитюк, Б. Сенів визначають інноваційну діяльність як комплекс практичних дій, спрямованих на використання науково-технічних результатів для створення нових або поліпшення існуючих виробів, технологій, методів управління тощо [6].

На нашу думку, такі визначення мають право на існування, оскільки вони відображають головну його парадигму – впровадження інновацій у виробництво. Проте, ми вважаємо, що інноваційна діяльність – це не лише використання і комерціалізація наукових досліджень і розробок, а й організаційно-технічна підготовка виробництва й оформлення новацій, їх впровадження і поширення на інші сфери.

З урахуванням цього, вважаємо, що інноваційна діяльність – це діяльність, яка спрямована на використання та комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок, організаційно-технологічну підготовку виробництва, оформлення новацій, їх упровадження й поширення на інші сфери.

На нашу думку, організаційно-технологічна діяльність впливає на реалізацію новацій. Якщо ця ланка на підприємстві слабка, то інновація може не з'явитися. Підприємство також може втратити інновацію і мати проблему з конкурентами, якщо своєчасно не оформить захисну документацію (патент). Промислове шпигунство ще ніхто не відміняв. Поширення (дифузія) інновацій – це теж складний процес, який може інноватора збагатити або зробити його банкрутом. Тому процес дифузії не можна недооцінювати.

Безумовно, високих результатів можна досягти лише шляхом систематичного й цілеспрямованого новаторства, націленого на пошук можливостей, які відкриває середовище господарювання щодо виготовлення і впровадження нових видів товарів, нових виробничих форм організації виробництва. Це передбачає особливий стиль господарювання, в основі якого – орієнтація на нововведення, систематична і цілеспрямована інноваційна діяльність.

Інноваційна діяльність має бути невід'ємною складовою виробничо-господарської діяльності, зорі-

єнтованою на оновлення і вдосконалення його виробничих сил і організаційно-економічних відносин.

Об'єктом інноваційної діяльності є інновація. Сутність інновації найбільш системно розкривається в контексті інноваційної діяльності.

У літературі налічуються десятки визначень інновації. Проте ми пропонуємо своє визначення сутності інновації, яке більш повно характеризує її. Інновація – кінцевий результат діяльності, спрямований на створення й використання нововведень, втілених у вигляді вдосконалених чи нових товарів (виробів чи послуг), технологій їх виробництва і збуту, які сприяють розвитку й підвищенню економічної ефективності виробництва та споживання.

Сучасні економісти виділяють п'ять етапів розвитку теорії інноваційної діяльності [7]: теорія довгих хвиль М. Кондратьєва; класична теорія інновацій; неокласичні (постшумпетерівські) теорії; теорія прискорення; соціально-психологічна теорія. Основою цих теорій є положення, згідно з яким економічне зростання країни визначається впровадженням нововведень.

Й. Шумпетеру належить ідея про те, що інновації виштовхують економічну систему з урівноваженого стану і є чинником, спрямованим на руйнування, на творення або «нестабільну стабільність». Основою положенням інноваційної теорії економічного розвитку був український учений М. Туган-Барановський. Його теорію підтримували такі відомі економісти, як Дж. М. Кейнс та У. Росту. Зокрема, У. Росту в праці «Теоретика економічного зростання від Д. Юма до нинішніх часів...» зазначає, що «...у Європі послідовність розвитку ідей економічного зростання та бізнесових циклів така: від М. Туган-Барановського до Шпітгофа, далі до «Ліги Націй» Хаберлела і за тим «Бізнесові цикли» Шумпетера». Дж. М. Кейнс також зазначав, що симпатизує школі, представленій такими авторами, як М. Туган-Барановський, Хал, Шпітгоф та Й. Шумпетер [8].

Отже, економісти Заходу інноваційною економікою називали таку, що динамічно розвивається, у якій освоюють якісно нові види продукції, нові технології, методи виробництва тощо – усе те, що забезпечує державі економічне зростання.

М. Туган-Барановський у праці «Промислові кризи в сучасній Англії, їх причини і вплив на народне життя» дослідив різні підходи до пояснення циклічного характеру економічного розвитку і дійшов висновку, що не споживання керує виробництвом, а виробництво керує споживанням через нагромадження позикового капіталу та його інвестування. Позикові капітали спрямовуються на наукові відкриття та технічні вдосконалення, підштовхують виробництво. Іншими словами, попит на капітал залежить від стану технічного прогресу [9].

Проте викликає сумнів його думка щодо незалежності зростання виробництва від розмірів особистого споживання, автоматичну залежність попиту від виробництва.

На нашу думку, диспропорція між рухом заощаджень та інвестицій (сьогодні ми бачимо, що банки надають кошти тільки в короткотермінові проекти, не пов'язані з промисловістю), непропорційність між

нагромадженням та розвитком окремих галузей і підгалузей, суперечності між виробництвом і споживанням та ін.. негативно впливають на розвиток економіки України.

М. Кондратьєв ще у 20-х роках ХХ ст. довів, що економічні піднесення та спади, які регулярно відбуваються у країнах з ринковою економікою, перебувають у тісному зв'язку з нововведеннями. Саме вони змінюють тенденцію господарської кон'юнктури з понижувальної на підвищуючу, викликаючи при цьому утворення хвиль: довгі, середні, короткі, нововведення також відбуваються нерівномірно в часі. Розробляючи теоретичні і практичні питання розвитку господарської кон'юнктури в тодішній Росії, М. Кондратьєв проводив економічні порівняння даних з динамікою світового господарства. Дослідження у цій галузі привели його до обґрунтування концепції «довгих хвиль» суспільного відтворення, яке в подальшому стало одним з основних напрямів світової економічної науки.

На наш погляд, нерівномірність розвитку ринкової економіки пов'язана передусім із якісними змінами в капіталі та зміною поколінь техніки (технічні цикли). При цьому необхідно підкреслити, що процес заміщення старих виробництв здатний сформувати нову якість економічного зростання, для чого необхідні одночасні якісні зміни в робочій силі (утворювальні цикли).

Отже, специфікою ринкової економіки є циклічний характер її розвитку. Кризові ситуації, які виникають внаслідок нерівномірного розвитку економіки та окремих її складових, коливання обсягів виробництва та збуту, значні їх спади слід розглядати не як збіг несприятливих ситуацій, а як загальну закономірність, властиву ринковій економіці.

Виявлення таких закономірностей дає можливість пояснювати складний шлях розвитку інноваційної діяльності та розробляти механізм стимулювання розвитку інноваційних процесів.

– М. Кондратьєв у своїй роботі «Длинные волны конъюнктуры» встановив, що довгі хвилі – це процес відхилення від стану рівноваги, до якого прагне економіка. Він поставив питання про існування декількох станів рівноваги, а звідси і декількох хвилеподібних рухів. У результаті цього дослідження виявлено три види станів рівноваги [10]:

– рівновага першого порядку (короткі хвилі в 3–3,5 роки) забезпечується ринковим попитом і пропозицією та стосується окремих видів промислової продукції;

– рівновага другого порядку (середні хвилі або середні промислові цикли можуть тривати 7–11 років) досягається в процесі формування цін виробництва шляхом міжгалузевого переливання капіталу в основному в активну частину капіталу (обладнання, транспортні засоби);

– рівновага третього порядку (довгі хвилі, довжиною в 45–60 років) стосується «основних капітальних благ»: виробничі будівлі, споруди, передавальні пристрої, інші інфраструктурні об'єкти і навіть кваліфікована робоча сила, яка обслуговує даний технічний засіб виробництва.

Основні капітальні блага повинні знаходитися в рівновазі із усіма факторами, що впливають на стан існуючого технічного способу виробництва, із галузевою структурою, існуючою сировинною базою і джерелами енергії, цінами, зайнятістю та громадськими інститутами, станом кредитно-грошової системи. Періодично така рівновага порушується і виникає необхідність створення нового запасу «основних капітальних благ», які б відповідали новому технічному способу виробництва. Відхилення від першого типу рівноваги призводить до «коротких хвиль», другого типу – до «середніх», третього типу – до «довгих хвиль». Інноваційні зміни сприяють зародженню у структурі, що склалася, внутрішніх важелів економічного зростання. Ці зміни порушують стан рівноваги в економічній системі і знову створюють умови економічного зростання на якісно новій основі. Саме в контексті інноваційного за характером економічного зростання формується стратегічний потенціал.

Згідно з М. Кондратьєвим, таке оновлення здійснюється на основі науково-технічного прогресу і відбувається не плавно, а поштовхами і виступає матеріальною основою великих циклів кон'юнктури. Оновлення «основних капітальних благ» можливе за рахунок радикального розподілу продуктивних сил суспільства і повинно супроводжуватися концентрацією величезних ресурсів як у натуральній, так і грошовій формах. Існування таких ресурсів можливе в тому випадку, якщо вони інтенсивно накопичувалися в попередній фазі, тобто раніше зберігалось більше, ніж споживалося та інвестувалося.

На нашу думку, теорія М. Кондратьєва пояснює сучасний стан економічного розвитку України. Покладаючись на цю теорію, можна припустити, хоча і з певною умовністю (враховуючи, що Україна не є класичною капіталістичною країною), що її економіка перебуває в стадії середнього промислового циклу. При цьому рівновага другого порядку забезпечується шляхом переливання капіталу переважно у видобувні та експортні (металургійні) галузі, спостерігається вкладання капіталу в активну частину основних фондів. Між тим переважаюче інвестування галузей, які не є системоутворюючими, не може створювати умови економічного зростання країни на інноваційній основі в силу низького рівня їх доданої вартості.

У середньому промисловому циклі рівновага досягається шляхом збалансування ринкового попиту і пропозиції при випуску нових або вдосконалених видів продукції, надання послуг, впровадження процесів нової якості. Саме такі інновації переважають на більшості українських підприємств у теперішній час.

Економічне зростання на інноваційній основі досягається за певних умов: необхідною є концентрація зусиль усього суспільства (як держави, так і приватного сектора). Тому першочергового значення набуває інституціональне законодавче та нормативне забезпечення, накопичення великих ресурсів, а також їх перерозподіл на користь високотехнологічних виробництв, які спроможні генерувати високі прирости доданої вартості.

З нашої точки зору, економічне зростання на інноваційній основі може викликати певні потрясіння,

зумовлені особливостями перехідних періодів. Основною причиною такого стану є перегрупування ефекту, отриманого від дохідних у теперішній час низької середньотехнологічних галузей до інноваційних високотехнологічних секторів. Висока прибутковість останніх може виявитися лише в середньостроковій перспективі. Внаслідок цього темпи зростання економіки в цілому на деякий час суттєво уповільняться, що позначиться на доходах різних соціальних груп.

З метою певної нейтралізації ризиків необхідно прийняти комплекс запобіжних заходів: створити дієву національну інноваційну систему захисту загальнонаціональних інтересів, здійснити переорієнтацію методів державного впливу на економічні процеси, створити умови зростання ринкового попиту на інновації та інноваційний потенціал підприємництва, забезпечити підтримку науки й освіти.

Теоретична концепція довгих хвиль важлива тим, що дає необхідну основу не тільки для оцінки стану економіки, а й для прогнозування її майбутнього розвитку. Численними дослідженнями встановлено, що верхню точку піднесення економікою України пройдено на початку 70-х років минулого сторіччя. Із середини 70-х років економіка перебуває в стані кризи. Виходячи із терміну довгої хвилі (приблизно у 50 років), наступний фазовий перехід до вищого циклу (хвилі) припадає на 2020–2030 рр. Це означає, що в Україні готуватися до цих подій слід негайно.

Взагалі теорія економічного зростання одержала визнання й поширення завдяки роботам Й. Шумпетера, який уперше назвав технічну новацію економічним засобом досягнення високого прибутку. Інші економісти того часу на технічний прогрес взагалі не зважали. Й. Шумпетер перший серед економістів зробив спробу дослідити зв'язок інновації з можливостями здійснення нововведень. Він визначив основне положення концепції нерівномірної інноваційної активності. Зроблено важливий висновок, згідно з яким інновації справляють подвійний вплив на динаміку економічного зростання: з одного боку, відкривають нові можливості для розширення економіки, а з іншого – унеможливають продовження цього розширення в традиційних напрямках. Інновації «розхитують» економічну рівновагу, вносять розлад та невизначеність в економічну динаміку. Згідно з теорією Й. Шумпетера, інновація супроводжується творчим руйнуванням економічної системи, зумовлюючи її перехід із одного стану до іншого. Важливим положенням теорії при здійсненні нововведень є впровадження нових продуктів та нових методів виробництва [11].

У результаті системної взаємодії різних суб'єктів господарювання на інноваційній основі, на нашу думку, виникає мультиплікативний ефект: інноваційні продукти або технології в одних частинах виробничої системи стимулюють їх поширення в інших частинах. Внаслідок цього нарощується економічна ефективність таких суб'єктів від впровадження інновацій. Між тим, загальний ефект від впровадження інновацій у комплексних технологічних системах має яскраво виражений синергетичний характер, який значно перевищує просто сумарний ефект інноваційного розвитку окремих частин вказаних систем.

При розбудові інноваційних засад зростання економіки України необхідно враховувати ринкові чинники та підприємницьку активність приватного сектора.

Вчені Інституту економічного прогнозування Національної академії наук України провели дослідження галузевої структури технологічних укладів промислового комплексу та технологічних секторів обробної промисловості України. З метою аналізу структурних аспектів розвитку промисловості України в контексті концепції техніко-економічних укладів проведено відповідне групування галузей промисловості, аби представити кожний зазначений уклад окремо. Для репрезентації різних технологічних укладів в Україні були обрані такі галузі промисловості:

– третій технологічний уклад – теплові електростанції, паливна промисловість, вугільна промисловість, чорна металургія, промисловість металевих конструкцій, промисловість будівельних матеріалів, скляна й порцеляново-фаянсова промисловість;

– четвертий технологічний уклад – кольорова металургія, хімічна та нафтохімічна промисловість, машинобудування (без електротехнічної промисловості), автомобільна промисловість, тракторне та сільськогосподарське, будівельно-шляхове, комунальне машинобудування, машинобудування для легкої та харчової промисловості (без побутових приладів), виробництво сантехнічного та газового устаткування, суднобудівна промисловість, ремонт машин і устаткування, деревообробна та целюлозно-паперова, легка, харчова, борошномельно-круп'яна та комбікормова промисловість;

– п'ятий технологічний уклад – електротехнічна, верстатобудівна та інструментальна промисловість, приладобудування, виробництво побутових приладів і машин, авіаційна, хіміко-фармацевтична, поліграфічна промисловість;

– шостий технологічний уклад – мікробіологічна промисловість, промисловість медичної техніки.

Зазначені групи технологічних укладів у промисловості України були використані для обчислення відповідної структури обсягів промислової продукції, фінансових потоків, що забезпечують виконання науково-технічних робіт, загальних інноваційних витрат та інвестицій у технічне переозброєння діючого виробництва [12].

В економічно розвинутих країнах триває інтенсивний перерозподіл ресурсів з четвертого до п'ятого технологічного укладу. В Україні п'ятий технологічний уклад існує в основному в оборонних галузях промисловості. Передача оборонних технологій до цивільного сектора здійснюється вкрай повільно.

З часом на Заході під впливом розвитку інноваційних теорій стала переважати точка зору, згідно з якою науково-технічний прогрес – то простий засіб інноваційної стратегії поведінки підприємця в умовах змішаної кон'юнктури. Цей факт був відзначений західними економістами ще у 80-х роках ХХ ст. і надалі така точка зору набула характеру концептуального положення.

В Україні та у країнах колишнього СРСР існувала інша точка зору на роль інновації в економічному зростанні. Адміністративно-командна система еконо-

міки зумовлювала організаційну систему «наука – виробництво» як рушійну силу науково-технічного прогресу, піддавала критиці ринкові механізми здійснення інновацій.

Економіка прямого управління розподілом інвестиційних ресурсів зумовила інерційну науково-технологічну систему поелементного удосконалення виробництва, яка не сприймала радикальних нововведень і тому стала однією із причин багаторічного екстенсивного напрямку її розвитку. У ній проблеми нововведення розроблялися лише в межах економічного досягнення науково-технічного прогресу, тобто розглядалися теорії суспільного виробництва. Досліджувалися проблеми інтеграції науки і виробництва, шляхи втілення досягнень науки і техніки у виробництво, а також питання стимулювання науково-технічного прогресу. Теорії радянських учених не враховували комерційної сторони в інноваційній діяльності, що в умовах ринку є суттєвим. Крім того, об'єктом досліджень були організаційно-управлінські інновації, які за умов ринкових відносин починають відігравати значну роль.

За відомої обмеженості ресурсів, інфляції, високої вартості капіталу економістів, перш за все, цікавить якісна сторона технічного прогресу – економічна ефективність, темпи перетворень і безпосередня спрямованість на потреби людини.

Слід зазначити, що економіка України розвивається на основі вже сформованої технологічної бази. Але зростання може бути можливим лише до того часу, поки остаточно не будуть вичерпані ресурсні запаси і не почнеться процес їх подорожчання. З того часу досягнуті темпи економічного зростання почнуть знижуватися з великою швидкістю. Якщо йти таким шляхом, то це в недалекому майбутньому може призвести до негативних наслідків. Тому слід створити практичні передумови для переходу економіки України на інноваційну модель розвитку, коли зростання суспільного виробництва повинно здійснюватися за рахунок запровадження новітніх досягнень науки і техніки, тобто економіка має розвиватися за рахунок інтенсивних інноваційних факторів.

У сучасних умовах розвивається теорія «нової економіки», або «економіки знань». Економіка знань – термін, введений у науковий обіг ще у 1962 році австрійсько-американським ученим Фріцом Махлупом стосовно одного із секторів економіки. У сучасних умовах він (поряд із термінами «економіка, що

базується на знаннях») уже використовується для визначення не сектора, а типу економіки, у якій знання відіграють вирішальну роль, а виробництво знань становить джерело зростання.

Економіка знань – це система взаємопов'язаних між собою етапів, починаючи з набуття населенням країни певної суми знань у системі освіти й закінчуючи використанням матеріалізованих результатів інтелектуального розвитку суспільства в секторах економіки. Стосовно структурних характеристик економіки знань важливим є те, що це не лише економіка виробництв. Це і університети, і фундаментальна наука, і система комунікацій, і патентна система, і прикладна наука, це також дослідження і розробки – весь цей величезний комплекс становить економіку знань.

Ми вважаємо, що система пріоритетів соціально-економічного розвитку країни має будуватися таким чином, щоб знання зайняли в ній належне місце. Сьогодні існують країни, що повністю зорієнтовані на нову економіку, зокрема Гонконг, Сінгапур, Тайвань. У Китаї економіка знань офіційно визнана державною стратегією. На нашу думку саме ті компанії, що формують свою діяльність і відповідні бізнес-плани з використанням систем управління знаннями, стануть лідерами на ринках ХХІ століття.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Сьогодні розроблено багато різних схем, механізмів, моделей розвитку інноваційної діяльності, спрямованих на розширення можливостей економічного зростання. Їм передували складні процеси, які відображали всю складність і багатогранність форм інноваційного розвитку, зміни концепцій у залежності від зміни моделей економічного зростання, характеру суспільного відтворення.

Таким чином, на розвиток інноваційної діяльності впливає велика кількість чинників (як позитивних, так і негативних). Залежно від характеру їх впливу промисловість має різні шанси для свого розвитку.

Усе більше посилюється роль творчої праці, соціального капіталу, здатність потенціалу людини до володіння досягненнями цивілізації. При цьому все більшої ваги набуває творчий розвиток. Володіючи необхідними науковими знаннями, великим творчим потенціалом людей, будь-яка країна має переваги в економічному розвитку перед іншими країнами. Ці переваги неможливо компенсувати ніякими іншими засобами: ні природними ресурсами, ні політикою грубої агресії. Це доводить світова практика.

ЛІТЕРАТУРА

1. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит ; [пер. с англ.]. – М. : ЭКСМО, 2007. – 957 с.
2. Миль С. Основы политической экономики с некоторыми приложениями социальной философии / С. Миль ; [пер. с англ.]. – М. : ЭКСМО, 2007. – 1038 с.
3. Стройк Д. Краткий очерк истории математики / Д. Стройк ; [пер. с нем. И. Погребинский]. – М. : Наука, 2003. – 197 с.
4. Дудар Т. Г. Інноваційний менеджмент / Т. Г. Дудар, В. В. Мельниченко. – К. : Центр учбової літ-ри, 2009. – 256 с.
5. Онишко С. В. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку : [монографія] / С. В. Онишко. - Ірпінь, 2004. – 434 с.
6. Микитюк П. П. Аналіз інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств : [монографія] / П. П. Микитюк. – Тернопіль : Терро-граф, 2009. – 304 с.
7. Налимов В. В. Наукометрия / В. Налимов, З. Мульченко. – М. : Наука, 2003. – 193 с.
8. Бажал Ю. М. Економічна теорія економічних змін / Ю. М. Бажал. – К. : Заповіт, 2001. – 238 с.

9. Туган-Барановский М. И. Промышленные кризисы. Очерк из социальной истории Англии / М. И. Туган-Барановский. – К. : Наук, думка, 2004. – 368 с.
10. Кондратьев Н. Д. Избранные сочинения / Н. Д. Кондратьев. – М. : Экономика, 1993. – 982 с.
11. Шумпетер Й. А. Теория экономического развития: Исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры / Й. А. Шумпетер. – М. : Прогресс, 1992. – 457 с.
12. Економіка й організація інноваційної діяльності / [О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан та ін.]. – К. : Професіонал, 2004. – 960 с.

**Ю. В. Великий,
Т. А. Крючкова,**
Черноморский национальный университет
им. Петра Могилы,
г. Николаев, Украина

ЭВОЛЮЦИЯ ВЗГЛЯДОВ И ПОДХОДОВ ОТНОСИТЕЛЬНО РОЛИ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В РАЗВИТИИ СТРАНЫ

В статье исследована сущность инновационной деятельности, эволюция взглядов на её роль в развитии страны. Владея необходимыми научными знаниями, огромным творческим потенциалом людей, любая страна имеет перевес в экономическом развитии перед другими странами. Этот перевес невозможно компенсировать никакими другими свойствами: ни природными ресурсами, ни политикой грубой агрессии.

Ключевые слова: инновации; промышленность; новые знания; открытия.

**Y. V. Velykyi,
T. O. Kriuchkovska,**
Petro Mohyla Black Sea National University
Mykolayiv, Ukraine

THE EVOLUTION OF VIEWS AND APPROACHES CONCERNING THE ROLE OF INNOVATIVE ACTIVITY IN A COUNTRY DEVELOPMENT

The paper investigates the essence of innovative activity and the evolution of views on its role in a country development. A country possessing the necessary academic knowledge and big creative human potential has a benefit in economic development in comparison with other countries. These benefits can be hardly compensated by any other advantages: neither natural resources, nor aggressive policy.

Key words: innovation; industry; new knowledge; discovery.

Рецензенты: **Кузьменко О. Б.,** д. е. н., профессор;
Яремко Ю. І., д. е. н., профессор.